

लोकसेवा नोट: मानसिक योग्यता र तर्क (हल गरिएका उदाहरणसहित)

मानसिक योग्यताका प्रश्न डरलाग्दा देखिन्छन्, तर धेरैजसो एक दर्जन ढाँचाबाट आउँछन्। ढाँचा सिक्नुहोस्, प्रत्येकका दस प्रश्न अभ्यास गर्नुहोस्, र यो खण्ड तपाईंको प्रश्नपत्रको सबैभन्दा अनुमान गर्न सकिने भाग बन्छ। तल ढाँचाहरू एक-एक हल गरिएको उदाहरणसहित छन्।

प्रश्नको शैली तह र सूचनाअनुसार फरक हुन्छ। यसलाई आधार मानेर आफूले आवेदन दिने पदको अघिल्ला प्रश्नपत्रसँग अभ्यास गर्नुहोस्।

१. अङ्क शृङ्खला

तीन कुरा सोध्नुहोस्: अन्तर स्थिर छ, गुणन भइरहेको छ, वा अन्तर आफैं फेरिंदै छ?

- **स्थिर अन्तर:** ४, ९, १४, १९, ? अन्तर ५ हो, उत्तर २४।
- **बढ्दो अन्तर:** २, ३, ५, ८, १२, ? अन्तर १, २, ३, ४ हुन्; अर्को अन्तर ५, उत्तर १७।
- **गुणन:** ३, ६, १२, २४, ? प्रत्येक पद दोब्बर हुन्छ, उत्तर ४८।
- **वर्ग र घन:** १, ४, ९, १६, ? को उत्तर २५। २५ सम्मको वर्ग र १० सम्मको घन कण्ठ गर्नुहोस्।

२. प्रतिशत

- **प्रतिशत** = (भाग / पूर्ण) × १००।
- **बढेर घट्दा:** २०% बढेर फेरि २०% घट्दा सुरुकै अवस्थामा फर्किंदैन। सुरु १००, बढेर १२०, १२० को २०% (२४) घट्दा ९६, खुद ४% घाटा।
- **छिटो मान:** ५०% आधा, २५% एक चौथाइ, १०% दशमलव सार्ने, १२.५% एक अष्टमांश।

उदाहरण: रु ८०० को मूल्य १५% ले बढ्यो। नयाँ मूल्य = ८०० + ८०० को १५% = ८०० + १२० = रु ९२०।

३. अनुपात र समानुपात

- रकमलाई $a:b$ अनुपातमा बाँड्न $(a + b)$ ले भाग गर्नुहोस्, अनि a र b ले गुणन गर्नुहोस्।
- **उदाहरण:** रु १,२०० लाई ३:५ मा बाँड्नुहोस्। जम्मा भाग = ८; एक भाग = १५०; हिस्सा रु ४५० र रु ७५०।

४. औसत

- **औसत** = वस्तुहरूको योगफल / वस्तुको सङ्ख्या।
- **उदाहरण:** ५ सङ्ख्याको औसत २० छ। छैटौँ सङ्ख्या ३२ थपियो। नयाँ औसत = $(१०० + ३२) / ६ = २२$ ।

५. साधारण ब्याज

- ब्याज = (मूलधन $\times$ दर $\times$ समय) / १००, दर वार्षिक र समय वर्षमा।
- उदाहरण: रु ५,००० को १०% मा ३ वर्ष: $५,००० \times १० \times ३ / १०० = रु १,५००$; जम्मा रु ६,५००।

६. समय र काम

- यदि A ले काम a दिनमा गर्छ भने A ले दिनमा $1/a$ अंश गर्छ। संयुक्त समय निकाल्न दैनिक अंश जोड्नुहोस्।
- उदाहरण: A ले १२ दिन र B ले ६ दिन लगाउँछन्। दुवैले मिलेर दिनमा $1/12 + 1/6 = 3/12 = 1/4$ गर्छन्, त्यसैले ४ दिनमा सक्छन्।

७. चाल, दूरी र समय

- दूरी = चाल $\times$ समय। किमी/घण्टालाई मिटर/सेकेन्डमा बदल्न $५/१८$ ले गुणन गर्नुहोस्।
- उदाहरण: बसले ४ घण्टामा १८० किमी पार गर्यो। चाल = ४५ किमी/घण्टा।

८. दिशा ज्ञान

चित्र कोर्नुहोस्। उत्तर माथि राखेर प्रत्येक पाइला कागजमा पछ्याउनुहोस्। धेरैले विचार गाल्छो भएर होइन, मनमनै गर्न खोजेर गल्ती गर्छन्।

उदाहरण: A ले ६ मिटर उत्तर हिँड्यो, दायाँ फर्कियो र ८ मिटर हिँड्यो। सुरुवातबाट सीधा दूरी ६-८ समकोण त्रिभुजको कर्ण हो: १० मिटर।

९. कोडिङ र डिकोडिङ

- वर्णमालाको स्थान लेख्नुहोस्: A=१, B=२, ... Z=२६। प्रत्येक अक्षर उही सङ्ख्याले सँछ कि जाँच्नुहोस्।
- उदाहरण: यदि CAT लाई DBU लेखिन्छ (प्रत्येक अक्षर एक अगाडि) भने DOG लाई EPH लेखिन्छ।

१०. क्रम र पङ्क्ति

- पङ्क्तिमा जम्मा = (एक छेउबाट स्थान) + (अर्को छेउबाट स्थान) - १।
- उदाहरण: राम माथिबाट ७ औँ र तलबाट १२ औँ छ। जम्मा = $७ + १२ - १ = १८$ ।

अभ्यास कसरी गर्ने

1. प्रत्येक ढाँचामा एक हप्ता दिनुहोस्: विधि सिक्ने, १० प्रश्न हल गर्ने, गल्ती समीक्षा गर्ने।
2. समय गनेर गर्नुहोस्। बहुवैकल्पिक प्रश्नपत्रमा प्रायः प्रश्नमा करिब एक मिनेट हुन्छ, त्यसैले अङ्किनुभन्दा छोडेर फर्कनुहोस्।
3. गल्ती कापी राख्नुहोस्: प्रश्न, तपाईंको गलत चरण र सही चरण लेख्नुहोस्।
4. अनुमान लगाउनुअघि सूचनामा ऋणात्मक अङ्कन छ कि छैन जाँच्नुहोस्।

अभ्यास प्रश्न

1. शृङ्खला ५, १०, २०, ४०, ? मा अर्को के?
2. रु २,५०० को ३०% कति हुन्छ?
3. रु ९०० लाई २:७ अनुपातमा बाँड्नुहोस्।
4. पाइप A ले ट्याङ्की १० घण्टामा र B ले १५ घण्टामा भर्छ। दुवैले मिलेर कति समय?

उत्तर: १) ८०। २) रु ७५०। ३) रु २०० र रु ७००। ४) $\frac{1}{10} + \frac{1}{15} = \frac{4}{30} = \frac{1}{7.5}$ प्रति घण्टा, त्यसैले ७.५ घण्टा।

यो मेरोसरले आफैं लेखेको पुनरावलोकन सारांश हो। यो आधिकारिक पाठ्यक्रम होइन र तपाईंको पाठ्यपुस्तक वा शिक्षकको विकल्प पनि होइन। पाठ्यक्रम, अङ्कभार र नियम फेरिन्छन्, त्यसैले हालको संस्करण सधैं लोकसेवा आयोग (psc.gov.np) बाट जाँच गर्नुहोस्। कुनै गल्ती भेट्नुभयो? सम्पर्क पृष्ठबाट जानकारी दिनुहोस्, हामी सच्याउँछौं।

मेरोसर: नि:शुल्क अध्ययन नोट। थप नोट र अभ्यास: merosir.com